

22.11.2017

KEMIN KAUPUNGIN NÄKEMYS RAJOITUSLAIN ESITYSLUONNOKSESTA

Tausta

Maakunta- ja sote-uudistuksen voimaantulo siirtyy aiemmin kaavailusta vuodella siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä vastuu siirtyy maakunnille 1.1.2020. Laki kuntien ja kuntayhtymien eräiden oikeustoimien rajoittamiseksi (rajoituslaki) on tehty tilanteessa, missä järjestämistä vastuu tuli siirtyä 1.1.2019, joten lakia tulee aikataulumuutoksen vuoksi päivittää.

Aikataulumuutoksesta johtuvan päivittämisen lisäksi rajoituslain ehtoja on esitetty kiristettäväksi seuraavasti:

- Kunnan tai kuntayhtymän tehdessä sopimuksen yksityisen yrityksen tai yhteisön kanssa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta, olisi sopimuksessa oltava irtisanomislauseke, jos sopimuksen arvo on yli kolmekymmentä prosenttia kunnan tai kuntayhtymän järjestämistä vastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon vuotuisista käyttötalousmenoista ja sopimus on voimassa pidempään, kuin vuoden 2020 loppuun.

Voimassa olevan lain mukaan irtisanomislauseke vaaditaan, kun sopimuksen arvo on yli viisikymmentä prosenttia ja sopimus on voimassa vähintään viisi vuotta.

- Lisäksi kunta tai kuntayhtymä saisi tehdä arvonlisäverottomilta kustannuksiltaan ylin 5 miljoonan euron rakennusinvestoinnin sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin vain, jos investointi on sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuuden turvaamiseksi välttämätön ja sille saadaan sosiaali- ja terveysministeriön lupa.

Voimassa olevan lain mukaan yli 5 miljoonan euron rakennusinvestoinnin sai tehdä STM:n luvalla, mikäli investointi on perusteltu palvelujen saatavuuden turvaamiseksi ja se on alueen palvelurakenteen kannalta tarpeellinen.

Palvelujen hankintasopimukset

Voimassa olevan rajoituslain mukaan kuntien tulee sisällyttää irtisanomisehto sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista koskevaan sopimukseen yksityisen yrityksen tai yhteisön kanssa mikäli sopimuksen arvo ylittää viisikymmentä prosenttia vuotuisista käyttötalousmenoista. Esitysluonnoksessa prosenttimäärää ollaan pudottamassa kolmeen kymmeneen prosenttiin. Muutosta perustellaan sillä, että nykyinen laki mahdollistaa merkittävien palvelukokonaisuuksien ulkoistamisen ilman irtisanomisehtoa ja ulkoistukset sen vuoksi rajoittavat mahdollisen maakunnan mahdollisuuksia suunnitella palvelujen uudelleen organisoitua.

Esitysluonnoksessa on pohdittu mahdollisuutta asettaa myös alhaisempi raja kuin kolmekymmentä prosenttia mutta esityksessä on päädytty siihen lopputulokseen, että sitä suppeammat sopimukset koskevat yleensä tiettyjä

yksittäisiä palveluja, joilla ei ilmeisesti katsota olevan vaikutusta mahdollisen maakunnan mahdollisuuksiin organisoida palveluita uudelleen.

Voimassa olevan lain hallituksen esityksen (HE 97/2016) mukaan rajoituslailla oli tarkoitus rajoittaa vain hyvin laajojen ja pitkäkestoisten palvelujen hankkimista koskevien sopimusten tekemistä, minkä vuoksi rajoituslaissa prosenttiluku on viisikymmentä. Lakia säädettäessä jotkut lausunnonantajat olivat pitäneet viidenkymmenen prosentin lukua liian korkeana, mutta hallitus itse vastusti sen laskemista, koska se ilmeisesti olisi rajoittanut kuntia liian paljon. Nyt kuitenkin ollaan esitysluonnoksen mukaan säätämässä päinvastoin erittäin rajoittavaa lakia, joka velvoittaa ottamaan irtisanomisehdon kaikkiin ulkoistussopimuksiin lukuunottamatta tiettyjä yksittäisiä palveluja koskevia sopimuksia. Pitkäkestoisuuden ajatuksestakin on luovuttu, sillä irtisanomisehdoton sopimus voi olla kestoiltaan pisimmilläänkin alle kaksi vuotta.

Hallituksen esitysluonnoksesta ei käy ilmi, että mikään olisi muuttunut mahdollisen maakuntauudistuksen suhteen siten, että rajoituslakia tulisi kiristää. Ainoa perustelu, mikä esitysluonnoksesta käy ilmi, on, että kunnat ovat noudattaneet nykyistä rajoituslakia. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan nykyisen rajoituslain voimaantulon jälkeen kaksi kuntaa (Kinnula ja Lumijoki) on tehnyt rajoituslain tarkoittaman palveluiden ulkoistamissopimuksen ja nuo sopimukset koskevat noin 4 000 asukasta. Kun tätä lukua verrataan Suomen 311 kuntaan ja 5,5 miljoonaan asukkaaseen, ei ulkoistuksia voida pitää kovin merkittävänä. Nykyinen rajoituslaki on siten täyttänyt tarkoituksensa eikä sitä näiden lukujen perusteella ole syytä muuttaa.

Rajoituslaki on ollut voimassa puolitoista vuotta, joten voidaan olettaa, että merkittävimmät maakuntauudistuksen varalle tehtävät ulkoistussopimukset on tehty rajoituslain uudistusten tullessa voimaan. Esitysluonnoksessa viitataan vireillä oleviin ulkoistuksiin yksilöimättä sen tarkemmin, missä vaiheessa nuo ulkoistukset ovat. Mikäli vireillä on vielä toteutumattomia ulkoistushankkeita, ne tullaan joka tapauksessa viemään kiireesti loppuun ennen uudistusten voimaan tuloa eikä rajoituslain kiristämällä ole vaikutusta vireillä oleviin toteuttamiskelpoisiin ulkoistushankkeisiin.

Lisäksi rajoituslain kiristäminen kaventaa kuntien perustuslaillista itsehallinto-oikeutta maakuntauudistuksen tavoitteisiin nähden tarpeettoman paljon eikä se ole oikeassa suhteessa uudistuksen tavoitteisiin nähden.

Mikäli rajoituslakia kuitenkin muokataan nykyisestä, Kemin kaupunki pyytää ottamaan huomioon irtisanomisehdolle asetetun tarkan vuosiluvun 2020 ja sen, että sen asettamisen suhteen jätettäisiin suurempi liikkumavara kuin voimassa olevassa laissa. Lausunnon antajan käsityksen mukaan mikäli jokin kunta on tehnyt voimassa olevan lain mukaisen pitkäkestoisen palveluiden hankintasopimuksen vaikkapa kaikesta terveystalvastaan ja ottanut siihen rajoituslain mukaisen irtisanomisehdon, minkä mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon lakisäätteisessä järjestämisvastuussa olevalla on oikeus irtisanoa tuo sopimus vuoden 2019 aikana, niin tuo irtisanomisehto jää maakunnalta käyttämättä, jos maakunta aloittaa toimintansa vasta 1.1.2020, sillä ennen sitä ei ole maakuntaa, joka sopimuksen irtisanoisi. Parempi muotoilu voisi olla "12 kuukauden kuluessa siitä, kun maakunta on aloittanut toimintansa."

KEMIN KAUPUNKI

Santeri Lindholm
Kaupunginlakimies

